

Виховна програма «Особиста гідність. Громадянська позиція. Безпека життєдіяльності»

Сучасна державна політика України у сфері протидії торгівлі людьми орієнтована на активізацію профілактичної роботи, а саме захист прав людини шляхом розвитку її правосвідомості, формування у підростаючого покоління вмінь об'єктивно оцінювати суспільну небезпеку цього явища. Саме тому розроблення для загальноосвітніх навчальних закладів варіативної програми виховної роботи з питань протидії торгівлі дітьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» є відповіддю на нагальні потреби держави щодо запобігання і подолання торгівлі людьми як деструкції у розвитку суспільства.

Основними орієнтирами програми є:

- ◆ сприяння самопізнанню, самореалізації, самоствердженню і самовдосконаленню особистості;
- ◆ розвиток навичок відповідальної і водночас безпечної поведінки, умінь адекватного прийняття рішень у різноманітних, у т. ч. складних життєвих ситуаціях;
- ◆ визначення та формування громадянської позиції особистості.

Позаурочна виховна робота - один із найважливіших засобів педагогічного впливу на духовне становлення дітей, на формування їхньої активної громадянської позиції, необхідна умова збагачення інтелектуального, творчого потенціалу вихованців, найбільш повного розвитку здібностей, талантів в інтересах самої особистості й суспільства.

Організувати систему виховної роботи педагогічно вміло й компетентно з урахуванням вимог часу й можливостей школярів - досить складно, адже вона вирішує завдання цілісного формування й розвитку особистості. У зв'язку з цим надзвичайно важливим є комплексний підхід до проведення виховних заходів, що залежить від уміння педагога ставити й вирішувати одночасно різні виховні завдання.

Саме тому з радістю відгукнулися на пропозицію апробувати спеціальну виховну програму в гімназії. Початок апробації – березень 2009р.

Програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» побудована з урахуванням основних підходів і положень програми «Культура життєвого самовизначення», розробленої творчим колективом у рамках проектної діяльності Християнського дитячого фонду (колишнє ім'я Всеукраїнської благодійної організації «Український фонд «Благополуччя дітей»). Водночас її інноваційність полягає в тому, що вона, з одного боку, фактично є першою спробою представити систему виховної роботи саме у сфері профілактики торгівлі людьми шляхом формування в учнівської молоді внутрішнього ціннісного стрижня та необхідних життєвих навичок. А з іншого - пропагує новітні засоби технологічного забезпечення виховного процесу.

Теоретико-методологічною основою програми є філософсько-соціологічне розуміння людської діяльності, форм соціальної поведінки людини у різних сферах, ставлення до дитини як до суб'єкта власної життєдіяльності, використання у роботі системного, особистісно орієнтованого і діяльнісного підходів.

Принципи побудови та впровадження програми: *комплексність, варіативність, послідовність, логічність викладення матеріалу, його поступове ускладнення.*

У базисі програми лежить ідея «допомоги для самопомоги», що розглядає людину як суб'єкт власного життя і передбачає формування у школяра вміння свідомо користуватися правами, бажання керувати своїм життям, здійснюючи моральний вибір, розвиваючи власні громадянські якості.

Ключові поняття програми: *добро, гідність, безпека, громадянськість, права, обов'язок, відповідальність, цінності, життєві навички та ін.*

Ознаками програми є:

- активізація особистісного потенціалу школярів для самореалізації та самоствердження в різних сферах життєдіяльності; зміцнення сімейних стосунків, становлення адекватної самооцінки (розуміння себе як цінності, людини з правами, свободами, інтересами);
- актуалізація знань, умінь і навичок школярів щодо критичного оцінювання, ухвалення рішень, управління собою в ситуаціях, що можуть призвести до потрапляння у тенета торгівлі людьми;
- ◆ формування позитивної мотивації школярів до засвоєння інформації щодо протидії торгівлі людьми та наявних соціальних послуг у разі потрапляння в складну життєву ситуацію;
- ◆ організація взаємодії, спілкування школярів через активне залучення їх до навчально-виховної інтерактивної діяльності;
- ◆ використання для формування свідомості школярів та їх безпечної поведінки різних форм і методів роботи.

Підґрунтям адаптивної позитивної поведінки людини є її *життєві навички*. У змісті цієї програми виховної роботи зроблено акцент на формуванні таких життєвих навичок, як спілкування, прийняття рішень, критичне мислення, управління емоціями, стресами та конфліктними ситуаціями, формування цінностей тощо. Саме розвиток цих життєвих навичок школяра є важливою умовою профілактики торгівлі людьми в громаді, оскільки готує особистість на порозі самостійного життя до попередження життєвих криз, аморальної чи протиправної поведінки, недопущення маніпуляції тощо.

Зазначене можливе через активне визначення особистістю власної системи цінностей, що проявляється у системі ставлень людини. Саме тому в основі програми закладено *чотири базові компоненти* розвитку та становлення особистості:

ставлення до себе (особистісне самовизначення); ставлення до інших (самовизначення у сфері комунікації); ставлення до діяльності (поведінкове та професійне самовизначення); ставлення до навколишнього світу (суспільне самовизначення).

Зміст названих вище базових компонентів розкривається у таких тематичних блоках:

«Ставлення до себе»: визначення та усвідомлення дитиною власних особистісних якостей, емоційного світу, самооцінка потреб, визначення власної позиції в системі життєвих цінностей;

«Ставлення до інших людей»: формування у школярів вмінь толерантного ставлення до інших людей на засадах поваги до їхніх прав та свобод;

«Ставлення до діяльності»: підготовка особистості до свідомого вибору професії та безпечного життєвого шляху, до активної діяльності в різних сферах;

На виховних заходах вибудовуються соціально очікувані моделі поведінки свідомого громадянина, а також прийнятні дітьми конструктивні стратегії поведінки у небезпечних ситуаціях. Програма передбачає надання школярам аргументованої інформації, що сприяє виробленню у них негативного ставлення до явища торгівлі людьми та пов'язаних із ним злочинами і водночас позитивної мотивації до його запобігання. У зазначеному контексті враховується специфіка мотивації сучасних школярів, а особливо учнів старших класів, щодо працевлаштування, навчання, відпочинку за кордоном. Розроблені матеріали допоможуть учням в організації їхнього дозвілля, розвитку ініціативності та реалізації інтересів, виборі майбутньої професії.

Провідною характеристикою програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» є її варіативність, що виявляється, по-перше, в оптимальному поєднанні різних організаційних форм і методів виховної роботи; по-друге, у вільному і раціональному визначенні часу (годин), необхідного для розкриття змісту базових компонентів; по-третє, у можливості вибіркового компонування заходів в умовах реалізації програми за межами загальноосвітнього навчального закладу.

Педагогічну цінність виховної роботи визначає не кількість заходів, а розмаїтість їхніх форм. Організаційними формами виховної роботи з питань протидії торгівлі дітьми (виховними заходами) відповідно до програми є: тематичні виховні години, бесіди, дискусії і диспути, тренінги, станційна гра, соціальний проект, усний журнал, конкурс малюнків/плакатів, зустрічі з фахівцями, кіно- та відеолекторій (обговорення фільму); комікси; рольові, ділові (навчальні) та настільні ігри тощо. Виховні заходи об'єднують різні методи роботи: бесіду, тематичне малювання,

мозковий штурм, роботу в групах, інформування, переконання, навіювання, роз'яснення, приклади, творчу майстерню, розв'язання складних життєвих ситуацій тощо.

Із 2010р. 3(7)-7(11) класи працюють експериментально за даною програмою. Ми переконалися, що ця робота є цікавою і справді має вплив на формування особистості, у цьому переконаєтесь і ви, переглянувши презентації